

UZASADNIENIE

W postanowieniu z 5 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Zgierzu stwierdził, że spadek po R. K., zmarłym między 14 a 15 września 2014 roku w B., ostatnio stale zamieszkałym w Z., na podstawie ustawy nabyli rodzice B. K. i K. K. (1) po 1/2 części każde z nich.

Sąd Rejonowy ustalił, że R. K. ze spadkobierców ustawowych pozostawił dzieci – synów J. K. i W. K.. W dalszej kolejności pozostawił rodziców B. K. i K. K. (1).

Spadkodawca nie miał innych dzieci, własnych ani przysposobionych; nie pozostawił testamentu. Matka małoletnich J. K. i W. M. K. odrzuciła w imieniu synów przypadający im spadek po ojcu.

Nikt nie zrzekł się dziedziczenia; nie sporządzono aktu poświadczenia dziedziczenia. W skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne.

Sąd Rejonowy wskazał na art. 926 § 1 k.c., zgodnie z którym powołanie do spadku wynika z ustawy, albo z testamentu. W niniejszej sprawie, ze względu na brak testamentu, dziedziczenie następuje według porządku określonego ustawą. Określają to przepisy art. 931 § 1 k.c. i art. 932 § 1 k.c. (...) zmarłego skutecznie odrzucili spadek, dlatego dziedziczą jego rodzice w częściach równych.

Odnosząc się do załączonych do wniosku oświadczeń rodziców spadkodawcy o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, Sąd Rejonowy wskazał na przepisy regulujące formę i termin takich oświadczeń (art. 1015 k.c., art. 1018 § 1 k.c.). Zachowanie wymagań co do formy, jak i co do terminu, warunkuje skuteczność złożonych oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Załączone do wniosku oświadczenia rodziców spadkodawcy o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza nie spełniają wymagań co do formy, tzn. nie zawierają podpisów urzędowo poświadczonych. Zaś na rozprawie w dniu 5 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy nie mógł odebrać od wnioskodawcy i uczestniczki stosownych oświadczeń z uwagi na upływ sześciomiesięcznego terminu, określonego w art. 1015 § 1 k.c. W tej sytuacji, zgodnie z przepisami obowiązującymi w brzmieniu sprzed 18.10.2015 roku (stosowanymi w tej sprawie ze względu na datę zgonu spadkodawcy) rodzice spadkodawcy przyjęli spadek wprost z upływem czasu.

Sąd Rejonowy podkreślił, że znany jest mu pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z 15 października 2015 roku, wydanym w sprawie II CZ 71/15, odnoszący się do oceny zachowania terminu do złożenia oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, ale z poglądem tym się nie zgadza. Poza tym spadkobiercy nie muszą składać oświadczeń w sądzie, mogą je złożyć u notariusza.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł wnioskodawca B. K.. Zaskarżył je w całości i wniósł o:

- zmianę postanowienia w ten sposób, by stwierdzone zostało nabycie przez wnioskodawcę i uczestniczkę spadku z dobrodziejstwem inwentarza,
- przywrócenie terminu do złożenia oświadczeń o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza z podpisami urzędowo poświadczonymi.

Apelujący zarzucił, że o odrzuceniu spadku przez synów zmarłego dowiedział się 11 sierpnia 2015 roku, więc sześciomiesięczny termin do złożenia stosownego oświadczenia upłynął 11 lutego 2016 roku. Przed upływem tego terminu zwrócił się do dwóch notariuszy z wnioskiem o odebranie od niego oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, ale odmówili mu ze względu na nietypowo oznaczoną datę zgonu spadkodawcy. Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku wpłynął w terminie otwartym do złożenia oświadczeń i zainteresowani dołączyli do niego pisemne oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Sąd Rejonowy

dostrzegając wadliwość takiej formy, nie wezwał zainteresowanych do jej usunięcia, przez co pozbawił ich możliwości złożenia oświadczeń we właściwej formie i terminie.

Do apelacji zostały załączone oświadczenia B. K. i K. K. (1) o przyjęciu spadku po R. K. z dobrodziejstwem inwentarza, z podpisami urzędowo poświadczonymi.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnotować, że postanowienie Sądu Rejonowego w Zgierzu z 5 kwietnia 2016 r. było dotknięte oczywistą niedokładnością pisarską. Polegała ona na tym, że w komparycji pominięci zostali małoletni uczestnicy postępowania J. K. i W. K.. Sąd Rejonowy z uczestników wymienił jedynie K. K. (1), choć małoletni synowie spadkodawcy biorą udział w sprawie. To uchybienie Sądu pierwszej instancji podlegało usunięciu w trybie sprostowania oczywistej niedokładności pisarskiej na podstawie art. 350 § 1 k.p.c. Oczywistość omyłki nie budziła wątpliwości, a zgodnie z art. 350 § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd drugiej instancji uprawniony jest z urzędu sprostować postanowienie sądu pierwszej instancji.

Przechodząc do oceny merytorycznej rozstrzygnięcia podkreślić trzeba, że skarżący nie kwestionuje prawidłowości orzeczenia Sądu Rejonowego. Wnioskodawca nie kwestionuje, że to on wraz z żoną (matką zmarłego) dziedziczy spadek po R. K., ani że przypadający mu udział w spadku jest inny niż wskazany przez sąd. Istota apelacji sprowadza się do podniesienia, że zamiarem wnioskodawcy i uczestniczki postępowania było przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Apelujący chce dziedziczyć po zmarłym synu, ale z ograniczeniem odpowiedzialności za długi spadkowe. Chce również, by znalazło to odzwierciedlenie w postanowieniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Zakres kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzeniu nabycia spadku i treść postanowienia kończącego to postępowanie określają art. 670 i 677 k.p.c. Wymagają one wyjaśnienia przez sąd z urzędu, kto i z jakiego tytułu jest spadkobiercą. Nakazują w orzeczeniu wymienić, poza spadkodawcą, wszystkich spadkobierców oraz ich udziały. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyrażał pogląd, że w przepisach ustawowych brak jest podstawy, która by wymagała orzeczenia w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku o jego nabyciu wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza (m.in. w uchwale z 13 października 2010 r. III CZP 64/10, Biul. SN 2010, nr 10, s. 6; w postanowieniu z 21 stycznia 2015 r., IV CZ 85/14, LEX nr 1653770). Taką podstawę tworzył jedynie § 145 ust. 2 nieobowiązującego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 lutego 2007 r. regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2007, Nr 38, poz. 249). Zakres zastosowania tego przepisu był ograniczony do sytuacji, gdy w postępowaniu ujawnił się fakt nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Brak takiego zaznaczenia miał jedynie charakter techniczno – organizacyjny, związany z redakcją sentencji postanowienia. Obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 roku Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2316) takiego rozwiązania nie przewiduje.

Z powyższych względów sama apelacja jako pozbawiona usprawiedliwionych podstaw podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Natomiast skuteczne złożenie przez wnioskodawcę i uczestniczkę oświadczeń o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza jest kwestią osobną. Fakt złożenia stosownych oświadczeń nie znajdzie odzwierciedlenia w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Mimo to rzeczą Sądu Rejonowego było zajęcie się tą kwestią i odebranie od zainteresowanych takich oświadczeń. Nie jest prawidłowe stanowisko Sądu Rejonowego, że „spadkobiercy nie muszą tylko w sądzie składać oświadczeń spadkowych. Mogą je złożyć m.in. przed notariuszem.”

Zgodnie z przepisem art. 1018 § 3 k.c. „oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku składa się przed sądem lub przed notariuszem. Można je złożyć ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym”. Powołany przepis spadkobiercom pozostawia wybór, czy swoje oświadczenia złożą przed notariuszem, czy przed sądem. Sąd nie jest uprawniony odsyłać ich do notariuszy.

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku i załączone do niego oświadczenia zainteresowanych wpłynęły do Sądu Rejonowego w Zgierzu 15 stycznia 2016 roku, tj. przed upływem sześciomiesięcznego terminu do ich złożenia. Bieg tego terminu rozpoczął się w momencie uzyskania przez wnioskodawcę i K. K. (1) informacji o odrzuceniu spadku przez synów zmarłego. Z całą pewnością nie był to dzień złożenia oświadczeń, bo nie brali oni udziału w czynności notarialnej, polegającej na odebraniu omawianych oświadczeń od matki małoletnich. Informację o zarejestrowaniu oświadczeń sporządził Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w W.. Pisma sądowe zostały sporządzone 4 sierpnia 2015 roku, więc nawet gdyby zostały doręczone tego samego dnia, to termin 6 – miesięczny dla wnioskodawcy i uczestniczki dla złożenia przez nich oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku najwcześniej zakończyłby się 4 lutego 2016 roku.

Skoro oświadczenia wnioskodawcy i uczestniczki zostały złożone z pominięciem wymaganej formy, to obowiązkiem Sądu Rejonowego, zgodnie z art. 5 k.p.c. było udzielenie zainteresowanym stosownych pouczeń co do wymaganej formy takich oświadczeń. Oboje oni występują w sprawie bez zawodowych pełnomocników, więc uprawnione było również potraktowanie pism zainteresowanych jako wniosków o odebranie stosownych oświadczeń przez sąd do protokołu sądowego. Nie ulega bowiem wątpliwości, że zarówno wnioskodawca, jak i uczestniczka wyrazili w ten sposób wolę złożenia oświadczeń o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

W żadnym razie Sąd I instancji nie mógł pism uczestników pominąć. Sąd Okręgowy (inaczej niż Sąd I instancji) podziela bowiem pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w uzasadnieniu postanowienia z 15 października 2015 r., wydanym w sprawie II CZ 71/15 (opubl. LEX nr 1823320), że: „przedwczesne rozpoznanie jedynie kwestii kręgu spadkobierców ustawowych i ich udziałów bez odebrania (...) oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 640-641 k.p.c.) spowodowało zamknięcie możliwości ukształtowania zakresu jej następstwa prawnego zgodnie z wolą zainteresowanej i tym samym naruszyło interes prawny (...). W razie zatem złożenia do sądu spadku wniosku o stwierdzenie nabycia spadku i zamieszczenia w nim woli złożenia oświadczenia o przyjęciu tego spadku (art. 640 § 2 k.p.c.) rozstrzygnięcie o kręgu spadkobierców ustawowych i ich udziałach powinno być poprzedzone odebraniem takiego oświadczenia”.

W realiach rozpoznawanej sprawy zarówno B. K., jak i K. K. (1) ostatecznie złożyli oświadczenia o przyjęciu spadku po R. K. z dobrodziejstwem inwentarza w prawidłowej formie. Zainteresowani po zapoznaniu się z uzasadnieniem postanowienia Sądu Rejonowego z 5 kwietnia 2016 roku i uzyskaniu w ten sposób wiedzy o właściwej formie oświadczeń, złożyli je na piśmie z podpisami urzędowo poświadczonymi. Zostały one dołączone do apelacji wnioskodawcy i należy je traktować jako złożone w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku. Z przyczyn, o których mowa była wyżej, oświadczenia są złożone w terminie, o którym stanowi art. 1015 § 1 k.c. i są skuteczne. Tym samym, choć nie wynika to wprost z postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po R. K., zarówno B. K., jak i K. K. (1) dziedziczą po nim w częściach równych z dobrodziejstwem inwentarza.